

## Avrupa Birliği'nde Yeşil Politikalar

Altuğ Günar<sup>1</sup>

Didem Öztürk Günar<sup>2</sup>

### Özet

Avrupa Birliği'nin iklim, çevre, sürdürülebilirlik, deniz ve dünyanın ekosistemine dönük politikalara odaklanması 1990'li yıllara kadar geri gitmektedir. Yeşil politikalar isminde tek bir başlık altında toplanabilecek olan politikaların merkezinde Avrupa Birliği tarafından 2020 yılında kabul edilen Yeşil Mutabakat strateji belgesi bulunmaktadır. Yeşil Mutabakat bir strateji belgesi olarak Avrupa Birliği'ni tüm alanlarda dönüştürme plan ve stratejileri üzerine kurulmuştur. Avrupa Birliği tarafından 1990'li yıllardan itibaren oluşturulan tüm önlem ve mevzuatlar Yeşil Mutabakatın kabul edilmesi ile belgeye göre yeniden şekillendirilmiş ve bağlantılı kılınmıştır. Çalışmanın amacı yeşil politikalar olarak adlandırılacak Avrupa Birliği iklim, çevre ve sürdürülebilirlik düzenlemelerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda çalışma ele almış olduğu Avrupa Birliği politika alanlarının tümünü yeşil politika başlığı altında toplayarak Avrupa Birliği'nin yeşil politikalarda mevcut durumunu ortaya koyma gayreti içerisinde. Sonuç olarak çalışma, Avrupa Birliği'nde yeşil politikalara dönük ilginin 1990'lı yıllarda artmış olduğu, çıkarları ve iç pazarın sağlıklı işlemesi bağlamında çevre, deniz ve iklim düzenlemelerinin Avrupa Birliği'nde hayata geçirildiği bulgularına ulaşmıştır.

### 1. Giriş

Avrupa Birliği'nde (AB) yeşil politikalar olarak adlandırılacak düzenleme ve önlemlerin geçmişi 1990'li yıllara kadar geri gitmektedir. Önce Birleşmiş Milletler'de (BM) daha sonra küresel olarak ele alınan yeşil korunmasına dönük politikaların farkındalık kazanması “Büyümenin Sınırları” ve Garret Hardin'in “Ortakların Varlıkların Trajedisi” örneği ile dünyanın sonu tartışmalarını başlatmıştır. İklim değişikliği ve çevrenin

1 Doç. Dr., Bandırma On Yedi Eylül Üniversitesi, agunar@bandirma.edu.tr, 0000-0001-8094-624X.

2 Dr., ozturkddm@gmail.com, 0000-0003-1247-1697

korunmasına dönük önlemler Kyoto Protokolü'nün ötesine geçemeyen ve her devletin içerisinde yer almak istemediği bir dizi önlemin BM tarafından kabul edilmesi ile sonuçlanmış ve cılız kalmıştır. AB'nin konuya dönük olarak somut yaklaşımının 2000'li yıllarda ortaya çıkmış olduğundan bahsedilebilmektedir. AB, 2000'li yıllarda artan rekabet baskısına karşı koyabilmek ve küresel pazarların dışında kalmamak için kalkınma stratejileri kabul etmeye başlamıştır. AB tarafından kabul edilen stratejiler aracılığıyla Birliğin ekonomik yapısı ile politik yapısı üzerinde iyileştirmeler yapılması ve Birliğin kendini günümüz ekonomi ve politika yapısına uyumlaması düşünülmüştür. Ancak ABD, Japonya, Güney Kore ve Çin gibi güçlü rakipleri karşısında AB istemiş olduğu değişimi gerçekleştirememiş ve strateji belgeleri silsilesi yoğun şekilde eleştirilmiştir.

2020 yılında AB tarafından kabul edilen Yeşil Mutabakat, AB'de gerçekleştirilen ve gerçekleştirilmesi planlanmış olan geniş bir yeşil politika rehberi, enerji dönüşümü ve kalkınma stratejisi olarak kabul edilebilir. Yeşil Mutabakat, barındırmış olduğu yeşil strateji enerji dönüşümü, karbon fiyatlandırma ve yardım fonları bağlamında AB üye ülkelerinde ekonomi, politik ve güvenlik bağlamında radikal bir dönüşüm gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Nitekim yeşil politikalar kapsamında değerlendirilebilecek bir diğer önemli adım, Avrupa Yatırım Bankası'nın (AYB) "İklim Bankası'na" dönüştürülmesine karar verilmesi olmuştur.

## 2. Avrupa Birliği'nde Yeşil Politikalar ve Tarihsel Gelişimleri

Küresel olarak iklim değişikliği ile mücadele ve yeşil politikaların önemine ilişkin farkındalık 1970'li yıllarda öne çıkmıştır. 1970'li yıllarda önce BM daha sonra ise "Club of Rome" tarafından hazırlanan raporda bilim insanlarından oluşan komitenin bilimsel araştırmalarına göre dünyadaki tüketim ve sanayileşme düzeyinin hızla devam etmesinin 100 yıl sonra dünya ve bio-atmosferi açısından yok edici sonuçlar doğuracağı vurgulanmıştır. Club of Rome tarafından hazırlanan raporun her ne kadar çarpıcı sonuçları bir dönüm noktası olarak kabul edilmiş olsa da küresel olarak iklim değişikliği ve yeşil politikalara ilişkin farkındalık sadece söylem düzeyinde kalarak pratik olarak devletlerin iklim düzenlemelerine dönük kısıtlamalara karşı gelmesi ve küresel kurallara uymaması nedeniyle doğru bir şekilde uygulanamamıştır.

AB'de çevre ve yeşile dönük politikalar, 1957 yılında imzalanmış olan Roma Antlaşmaları içerisinde yer almamış, Antlaşmalar çevreye dönük olarak herhangi bir düzenleme getirmemiştir. Ancak günümüzde AB'nin tam olarak çevre ve yeşil politikalar kapsamında dünyanın önde gelen çevre ve yeşil politikalara sahip bir ekonomik ve siyasi blok olarak

kabul edilebileceğine şüphe yoktur. İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa entegrasyon sürecinin ilk günlerinde Avrupa'nın ayağa kaldırılarak küresel ekonomik pazara yeniden entegre edilmesine dönük hedeflerin öncelikli olduğu ve Sovyetler karşısında bir tampon olarak işlev görerek doğu ile batı arasında başlayacak olan Soğuk Savaş sürecinin yönetilmesi endişesi öne çıkmıştır. Çevre ya da yeşil konular olarak kabul edilebilecek olan politikaların AB'nin gündemine gelmesi kıtada mevcut tehditlerin bertaraf edildiği ve tam olarak bütünleşik bir Avrupa hedefinin belirmiş olduğu 2000'li yıllarda yani Roma Antlaşması'nın imzalanmasından 50 yıl sonra mümkün olmuştur. AB'nin kurucu Antlaşmaları incelenmiş olduğunda yeşil politikalar başlığı altına alınabilecek düzenleme ve tedbirlerin 1987 yılında yürürlüğe girmiş olan Tek Avrupa Senedi ile mümkün olduğu görülmektedir. İlgili kurucu Antlaşma revizyonu ile Çevre başlığı, iç pazarın işleyişine ilişkin düzenlemelere dahil edilmiştir. 1993 yılında büyük zorluklara rağmen yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile AB Kurucu Antlaşmalarının sürdürülebilir kalkınma politikalarının çevre tedbirleri bağlamında devam ettirilmesi düzenlenmiştir. Antlaşmanın yeniden düzenlenmiş olan ikinci maddesinde Birliğin temel amacının çevreye duyarlı bir kalkınma stratejinin sürdürülmesine yer verilmiştir. Aynı zamanda Maastricht Antlaşması ile çevrenin korunmasına dönük olarak yine çevre başlığı altında ihtiyati önlemler ilkesi ilk kez Antlaşma içerisine dahil olmuştur. Diğer yandan çevre ile alakalı konularda Bakanlar Konseyi içerisinde oylamaya ilişkin düzenleme yapılarak, çevre ile alakalı yasa teklif ya da önerilerinin Nitelikli Çokluk Oyu<sup>33</sup> kapsamına genişletilmesi kararı alınmıştır. Maastricht Antlaşması ile yapılan son değişiklik ise Avrupa Parlamentosu'na çevre ile alakalı konularda politika geliştirebilme yetkisi dolaylı olarak verilmiştir. Bir diğer ifade ile Maastricht Antlaşması'nın getirmiş olduğu ortak karar alma prosedüründe Avrupa Parlamentosu'nun karar alma sürecine Bakanlar Konseyi ile eş yasa yapıcı (neredeyse o dönemde) olarak katılıyor olması, Avrupa Parlamentosu'nun rolünü güçlendirmiştir. Amsterdam Antlaşması ile sürdürülebilir kalkınma ve ekonomik kalkınma, Birlik içerisinde ilk defa birlikte ele alınarak, Birliğin temel amaçlarından biri haline getirilmiştir. Amsterdam Antlaşması ile çevre politikası kapsamında yer alan teklif ve önerilerin Nitelikli Çokluk Oyu kapsamında alınması yine bu alanda Parlamento'nun ve çevre konularının

3 Nitelikli Çokluk Oyu AB Bakanlar Konseyi'nde kullanılan bir oylama yöntemi olup, Lizbon Antlaşması ile nüfus şartı olarak bilinen "double majority" "çifte çoğunluk" sisteminin getirilmesi ile daha etkili hale getirilmiştir. Olağan karar alma yönteminin Lizbon Antlaşması ile kabul edilmesi sonrası, Bakanlar Konseyi'nde kararların ve neredeyse politika alanlarına ilişkin karar %80 düzeyinde nitelikli çokluk oyu ile alınmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bakınız: European Council. (2022). Voting System. Erişim adresi: <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/voting-system/qualified-majority/>

Birlik düzeyinde ele alınmasını kolaylaştırmıştır. Nice Antlaşması ve Lizbon Antlaşması ile teknik ve numaralandırma değişiklikleri dışında atılan en önemli adım AB'nin küresel sürdürülebilirlik hedefi benimsemiş olması ve AB'nin sürdürülebilir kalkınmasına dönük güçlü eylemlerle hareket edebilme yeteneğinin arttırılmış olmasıdır (Jordan vd., 2021:1-3).

Kurucu Antlaşmalar bağlamında ortaya çıkan gelişmeler açısından 2020 yılı önemli bir dönüm noktası olmuştur. 2020 yılında AB'nin strateji belgesinin başarısı tartışılırken, Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanmış olan “Yeşil Mutabakat”<sup>4</sup> strateji belgesi, AB'nin önce Avrupa daha sonra ise küresel olarak iklim değişikliği veya sürdürülebilir kalkınma gibi konularda küresel liderliğe soyunduğu yeni bir sürecin başlamasını sağlamıştır. Nitekim bu sürecin başlangıcı 2020 yılı olmuş ve kabul edilen “Yeşil Mutabakat” belgesinde 2050 yılı ile üretim ve karbon salınımında AB'yi karbon nötr hale getirme hedefi ile kabul edilmiştir. AB'nin iklim ve çevreye dönük benimsemiş olduğu hedefler şüphesiz oldukça iddialıdır. Özellikle Yeşil Mutabakat ile kabul edilen dönüşüm stratejileri, enerjide kendisini kapsamlı bir şekilde ortaya koymakta ve iklim değişikliğinin ortaya çıkardığı sonuçları enerji alanında hafifletme amacını taşımaktadır (Dyrhaug ve Kurze, 2023: 1).

AB sistemsel yapısı birbiri üzerine geçmiş levhalar olarak düşünülebilmektedir. Bir diğer ifade ile AB'de üye devletlerin bazıları daha ileri entegrasyon süreçlerine daha hızlı bir şekilde dahil olmuşken, bazı üye ülkelerde bu durum çok düşük düzeyde kalmaktadır. AB için yukarıda belirtilen durum çevre politikası ya da yeşil politikalar altında anlatabileceğimiz çoğu politika alanı ya da politika alanı olmaya aday olan AB'nin ilgili konulara yaklaşımlarının zaman içerisinde kademeli ya da hızlı bir şekilde değişmesi ve üye devletlerin merkez sistemi takip ve yakınsaması ile ortaya çıkmaktadır. AB'de genel olarak yeşil politikalar başlığı altında toplanmış olmasına karşın

4 Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan strateji AB'nin yeni kalkınma planı olarak kabul edilmiştir. AB ekonomisi başta olmak üzere, kaynakların verimli ve etkin şekilde kullanan iktisadi bir yapı haline getirmeyi amaçlamaktadır. 2050 yılına gelindiğinde kaynak kullanımı ve ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi birbirinden ayırarak sıfır emisyonu hedefleyen Yeşil Mutabakat, Komisyon'un stratejisi olmasının yanında “BM 2030 Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine” de ulaşılabilmesi için kabul edildiği belirtilmiştir. “Yeşil Mutabakat” iki temel sütun üzerine inşa edilmiştir. Birinci sütun yeşil “dönüşümü finanse etme” başlığını taşıırken, ikinci sütun “kimseyi geride bırakma” “yap” mottosu ile sıfır kirlilik, ekolojik ve bio-çeşitliliğin korunması, çevre dostu bir gıda sisteminin kurulması ve “tarladan/topraktan sofraya” inisiyatifinin teşvik edilmesi hedeflerini gerçekleştirerek AB'de yeşil dönüşüme destek vermektedir. European Commission. (2019). Communication From The Commission to The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of The Regions The European Green Deal COM(2019) 640 Final. Erişim adresi: [https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC\\_1&format=PDF](https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF) s. 2-3.

daha ayrıntılı alt başlıklar halinde “Ozon Tabakası Korumasına İlişkin Politika”, “Deniz Canlılarının korunmasına İlişkin AB Politikası”, “AB İklim Değişikliği Politikası”, “AB Çevre Politikası”, “AB Sürdürülebilirlik ve Çevre Politikası” ve “AB Kimyasal güvenlik Politikası” AB’nin yeşil politikaları olarak kabul edilebilmektedir (European Commission, (t.y.); European Parliament, 2023).<sup>5</sup>

## 2.1. Avrupa Birliği’nde Ozon Tabakasının Korunmasına İlişkin Düzenlemeler

Ozon tabakasının korunmasına dönük AB politikası olarak isimlendirilen politika başlığı aslında AB tarafından kabul edilmiş olan bir takım ikincil hukuk kaynakları olan tüzük ve yönerge oluşmaktadır. AB mevzuatında yer alan “EC1005/2009 sayılı tüzük” Ozon tabakasına zarar veren ve ozon tabakasını incelten maddelere ilişkin düzenlemeleri barındırmaktadır.<sup>6</sup> AB’nin kabul etmiş olduğu tüzüğün amaçlarından birincisini Ozon Tabakasının korunmasına ilişkin olarak “Montreal Protokolünün” yerine getirilmesi, ikincisini ise protokol ve düzenlemelerde yer alan tedbirlerin de ötesine geçerek daha iddialı önlemleri hayata geçirmek oluşturmaktadır. Ozon yönetmeliği olarak anılan düzenlemeler somut ve doğrudan karbon emisyon oranlarının radikal bir şekilde düşürmeyi amaçlayan tedbirleri kapsamaktadır. Metil bromür kullanımının yasaklanması, belirli ekipmanlarda halonların kullanımına izin verilmesi, ithalat ve ihracatta bazı maddelere dönük olarak kotaların tahsis edilmesi, Ozon tabakasına zarar veren maddelerin etiketlenmesi, zararlı maddelerinin ısı ve imha süreçlerinin kontrol edilmesi düzenleme içerisinde öne çıkan maddelerdir. Ozon Tabakası tüzüğüne yönelik olarak 2022 yılında Avrupa Komisyonu yeni bir değişiklik önermiş ve Avrupa Parlamentosu ve Bakanlar Konseyi taslak bir ortak metin üzerinde uzlaşa sağlamışlardır. Nitekim yeni düzenleme, açık bir şekilde Avrupa Yeşil Mutabakatına göre yeniden ele alınmış ve uyumlu hale getirilmiştir. Aynı zamanda daha fazla emisyon azaltımında başarı sağlanması, yasa dışı faaliyetlerin önüne geçilmesi, sıkı denetleme ve tüzük ile Yeşil Mutabakat arasında uygulamadan ortaya çıkacak olan sorunların sayısını en aza indirmek için uyum düzeyinin artırılması 2024 yılında yürürlüğe girmesi beklenmekte olan yeni Ozon Yönetmeliğini AB açısından

5 Bu çalışmada AB yeşil politikaları kapsamında belirtilen başlıklar incelenecek ve yeşil politikalar ifadesi ilgili alanları kapsayacak şekilde ele alınmıştır.

6 Ayrıntılı bilgi için bakınız: EUR-Lex. (2009). Document 02009R1005-20170419 Consolidated text: Regulation (EC) No 1005/2009 of The European Paliament and of The Council of 16 September 2009 on Substances that Deplete The Ozone Layer. Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02009R1005-20170419>

daha etkin hale getirmiştir.<sup>7</sup> Yeni Ozon Yönetmeliği ile yaklaşık olarak 180 milyon ton<sup>8</sup> düzeyinde karbon emisyonu azaltılması öngörülmüştür (European Commission, t.y.).

Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanmış olan etki raporu incelenmiş olduğunda tüzüğün Yeşil Mutabakat ve Paris İklim Anlaşması'nda öngörülen hedeflere ulaşılması açısından önemine dikkat çekilmiştir. Ozon tabakasında delik 1980'lerde keşfedildikten sonra somut bir şekilde Ozon tabakasındaki hasarın küresel ısınma üzerinde de etkili olduğu ve küresel ısınmayı hızlandırmış olduğu bilinmektedir. Ozon Tabakasına Zarar Veren Maddelerin (ODS/ Ozone Depleting Substance) neden olduğu emisyon düzeyinin düşürülmesi de Paris İklim Anlaşması'nın kabul etmiş olduğu hedeflere ulaşılması bakımından önem taşıdığı için AB Ozon Tüzüğü bu noktada öne çıkmaktadır (EUR-Lex, 2022).

## 2.2. Avrupa Birliği Kimyasal Güvenlik Politikası

AB tarafından önemle üzerinde durulan bir diğer yeşil politika ise AB'nin tehlikeli kimyasallara dönük olarak kabul etmiş olduğu kimyasal güvenlik politikasıdır (European Commission, 2020a). Yeşil bir politika alanı olarak kabul edilebilecek olan ilgili düzenleme AB açısından iç pazar güvenliği önceliği bağlamında öne çıkmıştır. Belirtilen durum 1980'li yıllara kadar devam etmiştir. Diğer yandan AB bakımından özellikle ihracat altında mevcut düzenlemeler o dönem için AB'nin işine gelmiş ve yasal boşluk olarak kabul edilebilecek durum AB kimya sektörünün çıkarları ile uyum içerisinde olması nedeniyle (ihracata bağımlı olan Avrupa kimya sektörü nedeniyle) AB tarafından ilgili düzenlemeye dönük harekete geçilmemiştir. AB kimya sektörü o dönemde küresel olarak pestisit ihracatının %38'ini karşılarken dev küresel kimya şirketlerinin çoğu Avrupa'da ortaya çıkmıştır. Bayer başta olmak üzere Shell, ICI, Rhone-Poulenc ve BASF küresel talebin %65'ini karşılamıştır. Nitekim 1980'li yılların başına kadar ilgili durum bu şekilde devam ederken 1981 yılında pestisit satışları gelişmekte olan ülkelere kaydırılmıştır. İlgili dönemde en fazla ihracat yapan ülkeler

7 Avrupa Komisyonu tarafından yapılan etki değerlendirmesi için bakınız: European Commission. (2022). Commission Staff Working Document Impact Assessment Report Accompanying The Document Proposal for A Regulation of The European Parliament and of The Council on Substances that Deplete The Ozone Layer and Repealing Regulation (EC) No 1005/2009. Erişim adresi: [https://climate.ec.europa.eu/system/files/2022-04/ods\\_impact\\_assessment\\_en.pdf](https://climate.ec.europa.eu/system/files/2022-04/ods_impact_assessment_en.pdf)

8 Yönetmeliğin Komisyon tarafından değerlendirme metni için bakınız: European Commission. (2020). Commission Staff Working Document Evaluation of Regulation (EC) No 1005/2009 of The European Parliament and of The Council of 16 September 2009 on Substances that Deplete The Ozone Layer. Erişim adresi: [https://climate.ec.europa.eu/system/files/2020-03/swd\\_2019\\_406\\_en.pdf](https://climate.ec.europa.eu/system/files/2020-03/swd_2019_406_en.pdf)

Almanya, Birleşik Krallık ve Fransa olarak öne çıkmıştır. Görüldüğü gibi tehlikeli kimyasal ürünlerin küresel talebinde önemli bir paya sahip olan AB, ilgili alanda düzenleme yapma bakımından oldukça yavaş hareket etmeyi tercih etmiştir. 1970'li yılların sonunda Avrupa Parlamentosu'nun AB karar alma ve kurumsal sistemi içerisindeki rolünün güçlenmesi politika alanlarında da Parlamentosun ağırlığını koyması ile sonuçlanmıştır. 1980'li yılların sonunda Avrupa Parlamento'su Avrupa Komisyonu'na tehlikeli kimyasalların düzenlenmesine dönük düzenleme yapma baskısı başlatmış ve daha sonra küresel olarak OECD (Organization of European Cooperation and Development/Avrupa İşbirliği ve Kalkınma Örgütü), UNEP (United Nation Economic Program) ve FAO gibi kuruluşlar kimyasallara dönük olarak Komisyon'a baskı yaparak 1980'lerin ortasından sonra AB'nin yaklaşım değiştirmesini sağlamışlardır. Bu noktadan hareketle 1986 yılında Avrupa Komisyonu belirli bazı tehlikeli kimyasalların düzenlenmesine dönük bir düzenleme kabul etmiştir (Pallemarts, 1998: 60-61).

Günümüzde AB, 40 tehlikeli kimyasala dönük yasal düzenlemeye sahiptir. Yapılan anketler AB vatandaşlarının %90'ının kimyasallara dönük olarak endişeli olduğunu göstermekte ve Avrupalıların %84'ü günlük gıda ürünlerindeki kimyasalların ne kadar denetlendiği ve kimyasal ürünlerin sağlıkları üzerindeki etkileri hakkında endişelendiklerini ortaya koymaktadır. AB'nin tehlikeli kimyasal ürünlere dönük düzenlemeleri belirli kurallar ve şartların yerine getirilmesine bağlıdır. AB tarafından REACH Tüzüğü<sup>9</sup>, Kimyasal maddelerin sınıflandırılması, etiket ve paketlenmesi,<sup>10</sup> Endokrin Bozucu kimyasalların işlenmesine ilişkin düzenlemeler,<sup>11</sup> Kalıcı Organik Kirleticiler,<sup>12</sup> Cıva kullanımı,<sup>13</sup> Makyaj Malzemeleri,<sup>14</sup> Tarım ilaçları,<sup>15</sup> Biyositler,<sup>16</sup> Bilimsel amaçla hayvanların kullanılmasına ilişkin

9 Ayrıntılar için bakınız: European Commission. (t.y.). REACH Regulation. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/reach-regulation\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/reach-regulation_en)

10 Ayrıntılar için bakınız: European Commission (t.y.) Classification, Labelling and Packaging of Chemicals. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/classification-labelling-and-packaging-chemicals\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/classification-labelling-and-packaging-chemicals_en)

11 Ayrıntılar için bakınız: European Commission. (t.y.). Endocrine Disruptors. Erişim adresi: [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/endocrine-disruptors\\_en](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/endocrine-disruptors_en)

12 Ayrıntılar için bakınız: European Commission. (t.y.). Waste Containing POPs. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-containing-pops\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-containing-pops_en)

13 Ayrıntılar için bakınız: European Commission. (t.y.). Mercury. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/mercury\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/mercury_en)

14 Ayrıntılar için bakınız: European Commission. (t.y.). Cosmetics. Erişim adresi: [https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/cosmetics\\_en](https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/cosmetics_en)

15 Ayrıntılar için bakınız: European Commission. (t.y.). Food Safety. Erişim adresi: [https://food.ec.europa.eu/plants/pesticides\\_en](https://food.ec.europa.eu/plants/pesticides_en)

16 Ayrıntılar için bakınız: European Commission. (t.y.). Biocides. Erişim adresi: [https://health.ec.europa.eu/biocides\\_en](https://health.ec.europa.eu/biocides_en)

kurallar<sup>17</sup> ve tehlike kimyasalları düzenleyen uluslararası anlaşmaların AB'de uygulanması<sup>18</sup> gibi çoğu düzenleme AB tarafından uygulanmaktadır (European Commission, t.y. a).

Kimyasal ürünlerle alakalı olarak öne çıkan bir diğer AB düzenlemesi de Kimyasal Strateji'dir (European Commission, 2020a). AB Kimyasal Stratejisi bağlamında oluşturmuş olduğu prosedürler doğrultusunda çevrenin korunması, vatandaşların sağlık kaygılarının giderilmesi ve kimyasalların daha güvenli kullanılmasını sağlama gayreti içerisinde bulunmaktadır. Kimyasallar bazı durumlarda çevre ve doğayı tehdit edebilecek nitelikte olsa da bazı durumlarda yaşam konforunun sağlanması açısından önem taşımaktadır. Sağlık sektörü başta olmak üzere enerji, hareketlilik ve çok sayıda sektörde kullanılan tehlikeli kimyasal maddeler için Avrupa Komisyonu tarafından 2020 yılında ortak bir strateji oluşturulmuştur. Nitekim incelenmiş olduğunda ilgili düzenleme ve politikanın AB'nin yeşil politikaları kapsamında olduğu ve Yeşil Mutabakat'ın bir parçası olduğu açık bir şekilde görülmektedir (European Commission, t.y. b).

Kimyasal Strateji'nin en temel amaçlarından biri sıfır kirlilik olarak AB tarafından kabul edilmiştir. AB 2050 yılı ile ilgili strateji bağlamında sıfır kirliliğe ulaşma hedefini oluşturmuştur. Strateji bağlamında kabul edilen sıfır kirlilik hedefleri daha sonra AB 2030 hedefleri kapsamına alınmıştır. Bu bağlamda hava kirliliğinin neden olduğu ölümleri %55 oranında azaltmak, mikro plastik ve atık plastiklerin %50 oranında azaltılması, pestisit kullanımının %50 oranında azaltılması planlanmaktadır (European Commission, t.y. c).

Tehlikeli kimyasalların denetimi için de AB önemli araçlar ve denetim kurumları oluşturmuştur (European Commission, t.y. a). Avrupa Kimyasal Ajansı ve "AB Nano Malzemeler Gözlemevi" bu alanda öne çıkan iki önemli AB ajansıdır. Bir AB ajansı olarak görev yapan AB Kimyasal Ajansı, AB'de çevre ve vatandaş sağlığının korunması için mevcut olan yasal kuralları ve düzenlemeleri uygulamakla yükümlüdür (ECHA, t.y.). Nano Malzemeler Gözlemevi ise AB iç pazarında işlem gören nano malzemeler hakkında detaylı bilgi sağlamaktadır. Gözlemevi, AB kimyasal ajansı içerisinde yer almakta ve Avrupa Komisyonu tarafından finanse edilmektedir (EUON, t.y.). Ek olarak Yeşil Mutabakat stratejisi ile sıfır kirlilik hedefine ulaşılabilmesi için çeşitli eylem programları da kabul edilmiştir. "Sürdürülebilirlik için Kimyasal

17 Ayırıtılar için bakınız: European Commission. (t.y.). Animal in Science. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/animals-science\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/animals-science_en)

18 Ayırıtılar için bakınız: European Commission. (t.y.). International Agreements. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/international-agreements\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/international-agreements_en)



Strateji”, “Su Hava ve toprak için Sıfır Kirlilik Eylem Planı”,<sup>19</sup> “Endüstriyel Tesislerin neden olduğu Kirliliğin Giderilmesi ve Gözden Geçirilmesi Planı”<sup>20</sup> sıfır kirlilik bağlamında oluşturulan eylem planları olarak öne çıkmaktadır (European Commission, t.y. c).

### 2.3. Avrupa Birliği Deniz ve Deniz Ekosisteminin Korunma Politikası

Deniz ve deniz canlılarının korunması konusunda AB'nin diğer politika alanlarına nazaran çok daha etkili olduğu ve hızlı bir şekilde düzenlemeler geliştirmiş olduğu kabul edilebilir. AB deniz ve deniz canlılarını korumaya yönelik temel düzenlemesi “Deniz Stratejisi Çerçeve Direktifi”<sup>21</sup> olarak karşımıza çıkmaktadır. Direktif ile sürdürülebilir ve temiz bir deniz ekosistemi oluşturmak amaçlanmıştır. Genel olarak denizler ve deniz canlılarının AB içerisindeki durumları incelenmiş olduğunda kıyı sularının AB’de %46’sını “ötrofikasyon” etkilediği, köpek balığı, vatoz gibi canlılarının sıra ile %32 ve %53 düzeylerinde hedef dışı avlanma tehdidi ile karşı karşıya kaldıkları ve dip pislenmesi nedeniyle kıyılarda ciddi bir bozulma ortaya çıktığı görülmüştür. Denizlerde giderek artan kirlilik nedeniyle Avrupa Komisyonu “Deniz Stratejisi Çerçeve Direktifi’ni” kabul etmiş ve diğer yeşil politika alanlarında olduğu gibi ilgili direktif Avrupa Yeşil Mutabakatı ile ilişkilendirilmiştir. Belirtilen düzenlemelerin yanında “AB 2030 Biyoçeşitlilik direktifi”<sup>22</sup> ilgili alanda önemli ve etkin bir politika alanı olarak da öne çıkmaktadır. AB’de üye devletlerin AB tarafından oluşturulmuş olan ilgili düzenlemelere uyum sağlayabilmeleri için ulusal olarak hazırlanmış oldukları denizcilik stratejileri geliştirmeleri birer gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Üye devletler tarafından geliştirilen deniz stratejileri kapsamında AB üye devletlerinde

19 Ayrıntılar için bakınız: EUR-Lex. (2021). Document 520221DC0400 Communication From The Commission to The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of The Regions Pathway to a Healty Planet for All EU Action Plan: “Towards Zero Pollution for Air, Water and Soil COM/2021/400 Final. Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0400&qid=1623311742827>

20 Ayrıntılar için bakınız: European Commission. (t.y.). Industrial Emissions-EU Rules Updated. Erişim adresi: [https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12306-Industrial-emissions-EU-rules-updated\\_en](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12306-Industrial-emissions-EU-rules-updated_en)

21 Ayrıntılar için bakınız: EUR-Lex. (2008). Document 32008L0056 Directive 2008/56/EC of The European Parliament and of the Council of 17 June 2008 Establishing a Framework for Community Action in The Field of Marine Environmental Policy (Marine Strategy Framework Directive). Erişim Adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32008L0056>

22 Ayrıntılar için bakınız: European Commission. (t.y.). Biodiversity Strategy for 2030. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030\\_en#:~:text=Biodiversity%20strategy%20for%202030%201%20Objectives%20The%20biodiversity,7%20Documents%20...%208%20Factsheets%20...%20More%20items](https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030_en#:~:text=Biodiversity%20strategy%20for%202030%201%20Objectives%20The%20biodiversity,7%20Documents%20...%208%20Factsheets%20...%20More%20items)

düzenli olarak deniz ekosisteminin kontrol edilmesi, deniz sularının kirlilik durumlarının ölçülmesi ve düzenli olarak izleme programlarının oluşturulması sağlanmaktadır.<sup>23</sup>

AB, “Denizler Çerçeve Direktifi” ile ilgili alanda çok sayıda düzenlemede bulunmaktadır. “Su Çerçeve Direktifi”,<sup>24</sup> “Kuşlar ve Habitatlar Direktifi”,<sup>25</sup> “Ortak Balıkçılık Politikası”,<sup>26</sup> “Sürdürülebilir Mavi Ekonomi”,<sup>27</sup> “Denizcilikte Mekansal Planlama”,<sup>28</sup> REACH Yönetmeliği”, “Kentsel Atık Su Arıtma Direktifi”,<sup>29</sup> “Atık Çerçeve Direktifi”,<sup>30</sup> AB Deniz Çerçeve Direktifi’nin dayanmış olduğu diğer yasal düzenlemeler olarak öne çıkmaktadır (European Commission, t.y. d).

AB sadece kendi sınırları ya da üye devletlerin içerisinde yer alan denizlere dönük olarak denetleme mekanizmaları tesis etmemiştir. Küresel olarak AB, uluslararası deniz ekosisteminin korunmasını teşvik etmekte ve uluslararası hukuksal düzenlemelere uymaktadır. Özellikle AB’nin bölgesel olarak iş birlikleri Akdeniz, Karadeniz, Baltık Denizi ve Kuzey-Doğu Atlantik’i kapsamaktadır. Akdeniz deniz çevresi ve kıyı bölgesinin korunması için 1995 yılında Barselona Sözleşmesi ile bir dizi önlem alınırken, Karadeniz için 1992 yılında Bükreş Sözleşmesi ve Baltık Denizi için ise 1992 yılında Helsinki Sözleşmesi hayata geçirilmiştir. Baltık Denizi’ne yönelik olarak 2020 yılında bir konferans düzenlenmiş ve AB üyesi olan ve bölgede yer alan sekiz üye devlet ile hareket edilerek “Baltık Deklarasyonu” kabul edilmiştir. 2023 yılında Deklarasyona paralel olarak Baltık Denizi’ne yönelik üçüncü rapor yayımlanmıştır. Son olarak bölgesel işbirliği bağlamında Atlantik için 1992 yılında kabul edilen “Kuzey Doğu Atlantik Deniz Çevresinin Korunmasına

23 AB’de denizlerin mevcut durumlarını açık bir şekilde gösteren bir sistem oluşturulmuştur. “Avrupa Denizlerinin Durumu” isimli izleme programı, AB üye ülkelerinde denizlerin durumları hakkında bilgi sağlamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bakınız: WISE MARINE. (t.y.). State of Europe’s Seas. Erişim adresi: <https://water.europa.eu/marine/state-of-europe-seas>

24 Ayrıntılar için bakınız: European Commission. (t.y.). Water Framework Directive. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/water/water-framework-directive\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/water/water-framework-directive_en)

25 Ayrıntılar için bakınız: European Commission. (t.y.). The Birds Directive. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/birds-directive\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/birds-directive_en)

26 Ayrıntılar için bakınız: European Commission. (t.y.). Common Fisheries Policy (CFP). Erişim adresi: [https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/policy/common-fisheries-policy-cfp\\_en](https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/policy/common-fisheries-policy-cfp_en)

27 Ayrıntılar için bakınız: European Commission. (t.y.). Sustainable Blue Economy. Erişim adresi: [https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/ocean/blue-economy/sustainable-blue-economy\\_en](https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/ocean/blue-economy/sustainable-blue-economy_en)

28 Ayrıntılar için bakınız: European Commission. (t.y.). Maritime Spatial Planning. Erişim adresi: [https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/ocean/blue-economy/maritime-spatial-planning\\_en](https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/ocean/blue-economy/maritime-spatial-planning_en)

29 Ayrıntılar için bakınız: European Commission. (t.y.). Urban Wastewater. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/water/urban-wastewater\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/water/urban-wastewater_en)

30 Ayrıntılar için bakınız: European Commission. (t.y.). Waste Framework Directive. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive_en)

İlişkin Sözleşme” ile Atlantik ve çevresinin korunması ve gerekli önlemlerin hayata geçirilmesi için adımlar atılmıştır. AB, uluslararası alanda kabul edilen “Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi”,<sup>31</sup> Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi”<sup>32</sup> ve “Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 14”<sup>33</sup> düzenlemelerine taraf olmanın yanı sıra aynı zamanda ciddi bir biçimde desteklemektedir. Son olarak AB’de denizlerin korunması adına önemli maddi destek programları da bulunmaktadır. “Avrupa Denizcilik Balıkçılık ve Su Ürünleri Fonu”, LIFE Programı”, “Ufuk Avrupa”, “Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu “Avrupa Sosyal Fonu”, “Kırsal Kalkınma için Avrupa Tarım Fonu”, ve “Avrupa Denizcilik ve Balıkçılık Fonu” bu bağlamda öne çıkan önemli fon kaynaklarıdır (European Commission, t.y. d).

#### 2.4. Avrupa Birliği İklim Değişikliği ve Çevre Politikası

Küresel olarak düşünüldüğünde İklim Değişikliği ile mücadelede en ön safhada yer alan AB, iklim değişikliğine yönelik oldukça kapsamlı düzenlemeler oluşturmuştur. İklim değişikliği ve çevreye dönük hassasiyetler küresel olarak 1960 yılında farkındalık kazanmaya başlamıştır. Garret Hardin tarafından “Ortakların Trajedisi” metaforu doğa tahribatının nasıl katlanarak artmış olduğunu göstermesi ve dünyanın ekosistemine insanların nasıl zarar verdiğini anlatması bakımından çarpıcı bir örnek oluşturmuştur. Kaynakların sınırsız olarak kabul edilmiş olduğu bir dünyada tüketim zincirinin sürekli olarak genişlemesi hızlı bir şekilde çevresel felakete sonuçlanacaktır. Hardin sonrası “Büyümenin Sınırları” raporu, bu bakımdan bir diğer önemli dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Dünyanın çevresel ve iklim değişikliği nedeniyle 100 yıl sonra hızlı bir şekilde felakete sürükleneceğine ilişkin rapor kıyamet günü tartışmalarını başlatmış olmasının yanı sıra küresel olarak önemli bir çevre ve iklim farkındalığının ortaya çıkmasını da sağlamıştır (Hardin, 1968: 1244-1245; Meadows vd. 1972: 23-24).

İklim değişikliği ve çevre politikası bağlamında AB yaklaşımı, çok boyutlu bir yapı oluşturmuştur. Yeşil Mutabakat, oluşturulan bu yapının merkezinde bulunarak diğer yeşil politika belgelerine dayanak oluşturmaktadır. İklim değişikliği, çevre, uluslararası işbirlikleri, enerji gibi alanlarda belirlenmiş standartların oluşturulması, denetlenmesi istatistiki olarak izlenmesi ve

31 Ayrıntılar için bakınız: IMO. (t.y.). United Nations Convention on The Law of The Sea. Erişim adresi: [https://www.imo.org/en/ourwork/legal/pages\\_unitednationsconventiononthelawofthesea.aspx](https://www.imo.org/en/ourwork/legal/pages_unitednationsconventiononthelawofthesea.aspx)

32 Ayrıntılar için bakınız: Convention on Biological Diversity. (t.y.). Topics. Erişim adresi: <https://www.cbd.int/topics>

33 Ayrıntılar için bakınız: United Nations. (t.y.). Conserve and Sustainably Use The Oceans, Seas and Marine Resources for Sustainable Development. Erişim adresi: <https://sdgs.un.org/goals/goal14>

değerlendirilmesi AB tarafından kabul edilmiş olan çok boyutlu yeşil politika yaklaşımları bağlamında karşımıza çıkmaktadır (European Commission, t.y. e). İklim değişikliği konuları 1990'da AB'de önem kazanmaya başlamıştır. Devlet ve Hükümet Başkanlarının bir araya gelmiş olduğu AB Zirvesi, BM Hükümetlerarası İklim Konferansı sonuç raporu açıklandıktan sonra yapılacak olan İklim Konferansı/Zirvesi'ne odaklanmıştır. Dublin Zirvesi'nde toplanan AB Devlet Başkanları, o dönemde Avrupa Komisyonu'na çevrenin korunmasına dönük olarak düzenli aralıklarla rapor hazırlama, "ENVIREG" ismi ile yeni bir girişim başlatarak sağlığı tehdit eden atıkların denetim görevlerini ve kıyı bölgelerinde yer alan deşarjların artırılmasına dönük koruyucu tedbirlerin hayata geçirilmesi görevlerini vermiştir. Dublin Zirvesi'nde "Küresel Sorunlar" başlığında Ozon tabakasının zarar görmesi gündeme alınmış ve "Montreal Protokolü" ile Ozon tabakasına zarar veren maddelerin yasaklanması adına devletlerin teşvik edilmesi kararlaştırılmıştır. Dublin Zirvesi sonuç bildirgesinde; insan kaynaklı emisyonun sera gazı düzeyini yükselttiği ve bu nedenle AB üye devletlerinin hızlı bir şekilde emisyon hedeflerini belirlemeleri gerektiği kabul edilmiştir. AB Bakanlar Konseyi tarafından 1990 Mayıs tarihinde düzenlenmiş olan "Çevre ve Kalkınma Kararı" bağlamında gelişmekte olan ülkelerde çevresel sorunlara karşı mücadele edilmesi ve gerektiğinde maddi kaynak sağlanması da kabul edilmiştir. Dublin Zirvesi kurumsal açıdan önemli bir gelişme olarak kabul edilebilecek "Avrupa Çevre Ajansı'nın" kurulması üzerinde dururken "Çevresel Bilgiye Erişim Özgürlüğü" direktifinin kabul edilmesi ile çevreye dönük bilgilerin şeffaf bir şekilde paylaşılmasının önü açılmıştır (European Commission, t.y.e; European Council, 1990: 25-29).

Küresel olarak iklim ve çevreye dönük farkındalığın artması sonrası iklim değişikliği konusunda AB, Kyoto Protokolü hedeflerine ulaşılması için iklim değişikliğine yönelik politika geliştirme sürecine odaklanmıştır. AB'nin protokole uyumu bağlamında 2008 ile 2012 yılları arası için hedefler belirlenmiş ve 2013-2020 yıllarını kapsayan iklim değişikliğine yönelik ikinci hedefler benimsenmiştir. Kyoto Protokolü'nün birinci dönemini oluşturan 2008-2012 yılları arasında protokole dahil olan ülkeler, emisyon oranlarını 1990 yılı seviyelerinin %5 altına düşürme hedefini kabul etmişlerdir. Birinci dönemde bu yükümlülük altına giren devletlerin tümünün küresel olarak toplam emisyon oranının %18'ini oluşturması düşük kalsa da AB o dönemde 15 üyesi ile toplamda %8 düzeyinde bir azalma gerçekleştirmiş ve hedefine ulaşmıştır. 2013-2020 yıllarını kapsayan Kyoto Protokolü ikinci döneminde, birinci dönem ile Paris Anlaşması arasında bir bağlantı oluşturulması amaçlanmıştır. AB, İzlanda da dahil olmak üzere ikinci dönem için %20'lik bir emisyon azalımı garanti etmiştir. AB tarafından garanti edilen %20

emisyona azalımı AB üyeleri, İzlanda ve Avusturya arasında sektörel bazda paylaşırılmıştır. İkinci Kyoto Protokolü'nün öngörmüş olduğu emisyona oranlarına ulaşılması için AB “2020 İklim ve Enerji Paketini” benimsemiştir. “Doha Değişiklikleri” olarak bilinen Kyoto Protokolü'nün ikinci dönem yükümlülükleri resmi olarak AB tarafından 31 Aralık 2017 tarihinde kabul edilmiştir. Kyoto Protokolleri arasında bir köprü görevi görmesi planlanan Paris İklim Anlaşması, küresel ısınmanın 1.5 derece ile sınırlandırılması amacı ve küresel ısınma ile etkin mücadele için 2015 yılında Fransa'nın Paris kentinde kabul edilmiştir. İklim Anlaşması, Ekim 2016 tarihinde AB tarafından kabul edilmiş ve Kasım 2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Anlaşmanın kendinden önceki Kyoto Protokolleri ile günümüz iklim değişikliğine dönük tedbirler arasında bağlantı kurduğu kabul edilmektedir. Paris İklim Anlaşmasına dahil olan ülkeler küresel ısınmayı 2 derecenin altında tutma hedefini benimsemiş ve bu bağlamda “ulusal iklim eylem planları” kabul etmişlerdir. Aynı zamanda “Katowice Paketi” olarak bilinen ek düzenleme Paris İklim Anlaşması'nın öngörmüş olduğu uygulamaların devletler tarafından gerçekleştirilebilmesi için 2018 yılında kabul edilmiştir. AB'nin iklim ve çevreye dönük olarak kabul ettiği stratejileri ile küresel alanda bir öncü gibi hareket etmiş olduğu görülmektedir. AB, Paris Anlaşması bağlamında AB'nin 2030 yılına kadar %40 oranında emisyona azalımı hedefini 2020 yılında sunmuş olduğu rapor bağlamında %55'e yükseltmiştir. Buna karşın iklim değişikliği ile mücadele bağlamında AB'nin 2022 yılı performansına bakıldığında hedeflerin gerisinde kalınmış olduğu açık bir şekilde görülebilmektedir. AB, 1990 ile 2019 yılları arasında emisyona oranını %24 düzeyinde düşürmüş ancak 2018 yılından 2019 yılına kadar emisyona oranında %3.7'lik düşüş gerçekleştirilmiştir. AB tarafından oluşturulmuş olan “Emisyona Ticaret Sistemi” emisyona değerlerinin düşmesinin başlıca nedeni olarak kabul edilmektedir. AB 2030 yılı ile emisyona oranında %40'lık bir düşüş öngörmektedir (United Nations Treaty Collection, 2023; European Commission, t.y. f; European Commission, t.y. g;).

Yeşil politikalar içerisinde yer alabilecek en güncel gelişme AB “İklim Bankası” kurulmasının planlanmış olmasıdır. Bir diğer ifade ile AYB, AB İklim Bankası haline dönüşecektir. AB, iklim değişikliği ile mücadelede gerekli fonların tahsis edilebilmesi için oldukça yenilikçi bir yöntem ortaya koymuştur. Entegrasyon sürecinin ilk yıllarından itibaren, Avrupa ülkelerinin kalkınmalarını finanse eden ve küresel olarak Avrupa dışında da diğer ülkelere kredi ve finansman sağlayan AYB'nin 2025 yılı ile “Avrupa İklim Bankası” olarak faaliyetlerini sürdürmesi kabul edilmiştir. 2021-2025 yılları için AYB'nin hazırlamış olduğu İklim Bankası stratejisi ile AB'nin yeşil politikaları her alanda aktive etmek istemiş olduğu anlaşılabilir.

AYB, AB Yeşil Mutabakatını desteklemek için strateji belgesinin 12 öncelik alanına odaklanmaktadır. AB Yeşil Mutabakatı'nın iklim yasası, akıllı ulaşım ve sürdürülebilir kaynakların kullanılması, yeşil endüstrilerin geliştirilmesi, kirliliğin önüne geçilmesi, mutabakat dahilinde tüm tarafların sürece dahil olması, yeşil projelerin desteklenmesi, küresel olarak yeşil geçiş sürecine liderlik edilmesi gibi özetlenebilecek 11 merkez politika odağı bulunmaktadır. AYB, belirtilen politika odaklarını gerçekleştirilebilmek için AB'nin politika yapısı ile kendisini tamamen uyumlu hale getirmiştir. AB bütçesinin kullanılması ve AB üye devletlerinin bir araya gelinerek yatırım fırsat ve olanakları bağlamında diyalog süreçlerinin başlatılabilmesi için bu uyum oldukça önem taşımaktadır. Özellikle orta vadede "Recovery and Resilience Plans", "2030 National Energy and Climate Plans", "National Adaptation Strategies and Plans", "Territorial Just Transition Plans" ve uzun vadede "National Long Term Strategies" yatırım programlarına destek sağlanması için AYB'nin Komisyon ile hareket etmesi bir gerekliliktir. (European Investment Bank Group, 2020: 12-13). Belirtilen uyumlaştırma düzenlemeleri ile AYB, İklim Bankası'na dönüştüğünde AB'de iklim değişikliği ve çevre ile alakalı yeşil politika alanlarında kaynakların tahsis edilmesi ve desteklenmesi çok daha hızlı ve kolay hale geleceği tahmin edilmektedir.

### 3. Sonuç

Küresel olarak yeşilin korunmasına dönük politikalara odaklanılması oldukça geç olmuştur. Çarpıcı örnekler olarak kabul edilebilecek olan "Büyümenin Sınırları" raporu ve daha sonra ortaya çıkan kıyamet günü tartışmaları hızlı bir şekilde önce BM'de daha sonra ise küresel olarak devletler arasında çevre ve iklime dönük eylemleri hızlandırmıştır. Küresel ısınma sonucu ortaya çıkan iklimsel değişikliklerin dünya ekosistemini radikal bir şekilde tehdit etmesi daha etkin eylemleri gündeme getirmiştir. AB'nin belirtilen tartışmalara dahil olması ve harekete geçmesi 1990'lı yıllara doğru gerçekleşmiştir. Yeşilin korunmasına dönük düzenlemeler, tedbir ve direktifler hızlıca AB tarafından kabul edilerek, AB küresel olarak iklim değişikliği başta olmak üzere yeşil politikalarda bir lider olarak kendisini addetmiş ve norm koyucu olma iddiası ile hareket etmiştir. Yeşil politikalar olarak kabul edilebilecek politikalar kapsamında ozon tabakasının korunmasından tehlikeli kimyasal maddelere ilişkin düzenlemelere kadar geniş bir yelpaze içerisinde yer alan çoğu AB uygulaması küresel olarak örnek alınmaktadır. Paris İklim Anlaşması'na AB'nin vermiş olduğu destek, küresel olarak öne çıkmakta ve AB'yi yeşil politikalarda küresel bir lider haline getirmektedir.

## KAYNAKÇA

- Convention on Biological Diversity. (t.y.). Topics. Erişim adresi: <https://www.cbd.int/topics>
- Dyrhaug, H. ve Kurze, K. (2023). EU Sustainability Policies at Home and Abroad. H. Dyrhaug, ve K. Kurze (Ed), *Making the European Green Deal Work: EU Sustainability Policies at Home and Abroad* (1-12) içinde. Birleşik Krallık: Taylor & Francis.
- ECHA. (t.y.). About Us. Erişim adresi: <https://echa.europa.eu/about-us>
- EUON. (t.y.). About Us. Erişim adresi: <https://euon.echa.europa.eu/about-us>
- EUR-Lex. (2008). Document 32008L0056 Directive 2008/56/EC of The European Parliament and of the Council of 17 June 2008 Establishing a Framework for Community Action in The Field of Marine Environmental Policy (Marine Strategy Framework Directive). Erişim Adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32008L0056>
- EUR-Lex. (2009). Document 02009R1005-20170419 Consolidated text: Regulation (EC) No 1005/2009 of The European Paliament and of The Council of 16 September 2009 on Substances that Deplete The Ozone Layer. Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02009R1005-20170419>
- EUR-Lex. (2021). Document 520221DC0400 Communication From The Commission to The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of The Regions Pathway to a Healty Planet for All EU Action Plan: “Towards Zero Pollution for Air, Water and Soil COM/2021/400 Final. Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0400&qid=1623311742827>
- EUR-Lex. (2022). Document 52022SC0099 Commission Staff Working Document Impact Assessment Report Accompanying The Document Proposal for A Regulation of The European Parliament and of The Council on Substances that Deplete The Ozone Layer Repealing Regualiton (EC) No 1005/2009 SWD/2022/99 Final. Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022SC0099&qid=1653921745784>
- European Commission. (t.y.). Animal in Science. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/animals-science\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/animals-science_en)
- European Commission. (t.y.). Biocides. Erişim adresi: [https://health.ec.europa.eu/biocides\\_en](https://health.ec.europa.eu/biocides_en)
- European Commission. (t.y.). Biodiversity Strategy for 2030. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030\\_en#:~:text=Biodiversity%20strategy%20for%202030%201%20Objectives%20The%20biodiversity,7%20Documents%20...%208%20Factsheets%20...%20More%20items](https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030_en#:~:text=Biodiversity%20strategy%20for%202030%201%20Objectives%20The%20biodiversity,7%20Documents%20...%208%20Factsheets%20...%20More%20items)

- European Commission. (t.y.). The Birds Directive. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/birds-directive\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/birds-directive_en)
- European Commission. (t.y.). Classification, Labelling and Packaging of Chemicals. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/classification-labelling-and-packaging-chemicals\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/classification-labelling-and-packaging-chemicals_en)
- European Commission. (t.y.). Common Fisheries Policy (CFP). Erişim adresi: [https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/policy/common-fisheries-policy-cfp\\_en](https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/policy/common-fisheries-policy-cfp_en)
- European Commission. (t.y.). Cosmetics. Erişim adresi: [https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/cosmetics\\_en](https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/cosmetics_en)
- European Commission. (t.y.). Endocrine Disruptors. Erişim adresi: [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/endocrine-disruptors\\_en](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/endocrine-disruptors_en)
- European Commission. (t.y.). Food Safety. Erişim adresi: [https://food.ec.europa.eu/plants/pesticides\\_en](https://food.ec.europa.eu/plants/pesticides_en)
- European Commission. (t.y.). Industrial Emissions-EU Rules Updated. Erişim adresi: [https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12306-Industrial-emissions-EU-rules-updated\\_en](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12306-Industrial-emissions-EU-rules-updated_en)
- European Commission. (t.y.). International Agreements. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/international-agreements\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/international-agreements_en)
- European Commission. (t.y.). Maritime Spatial Planning. Erişim adresi: [https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/ocean/blue-economy/maritime-spatial-planning\\_en](https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/ocean/blue-economy/maritime-spatial-planning_en)
- European Commission. (t.y.). Mercury. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/mercury\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/mercury_en)
- European Commission. (t.y.). Ozone Regulation. Erişim adresi: [https://climate.ec.europa.eu/eu-action/ozone-layer/ozone-regulation\\_en#:~:text=The%20EU%20Ozone%20Regulation%20provides,protection%20of%20the%20ozone%20layer.&text=The%20EU%20'Ozone%20Regulation'%20%E2%80%93,layer%20within%20the%20European%20Union.](https://climate.ec.europa.eu/eu-action/ozone-layer/ozone-regulation_en#:~:text=The%20EU%20Ozone%20Regulation%20provides,protection%20of%20the%20ozone%20layer.&text=The%20EU%20'Ozone%20Regulation'%20%E2%80%93,layer%20within%20the%20European%20Union.)
- European Commission. (t.y.). REACH Regulation. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/reach-regulation\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/reach-regulation_en)
- European Commission. (t.y.). Sustainable Blue Economy. Erişim adresi: [https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/ocean/blue-economy/sustainable-blue-economy\\_en](https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/ocean/blue-economy/sustainable-blue-economy_en)
- European Commission. (t.y.). Urban Wastewater. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/water/urban-wastewater\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/water/urban-wastewater_en)
- European Commission. (t.y.). Waste Containing POPs. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-containing-pops\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-containing-pops_en)



- European Commission. (t.y.). Waste Framework Directive. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive_en)
- European Commission. (t.y.). Water Framework Directive. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/water/water-framework-directive\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/water/water-framework-directive_en)
- European Commission. (t.y. a). Chemicals. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals_en)
- European Commission. (t.y. b). Chemicals Strategy. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/strategy/chemicals-strategy\\_en](https://environment.ec.europa.eu/strategy/chemicals-strategy_en)
- European Commission. (t.y. c). Zero Pollution Action Plan. Erişim adresi: [https://environment.ec.europa.eu/strategy/zero-pollution-action-plan\\_en](https://environment.ec.europa.eu/strategy/zero-pollution-action-plan_en)
- European Commission. (t.y. d). Marine Environment. [https://environment.ec.europa.eu/topics/marine-environment\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/marine-environment_en)
- European Commission. (t.y. e). Energy, Climate Change, Environment. Erişim adresi: [https://ec.europa.eu/info/energy-climate-change-environment\\_en](https://ec.europa.eu/info/energy-climate-change-environment_en)
- European Commission. (t.y. f). Progress made in Cutting Emissions. Erişim adresi: [https://ec.europa.eu/clima/eu-action/climate-strategies-targets/progress-made-cutting-emissions\\_en](https://ec.europa.eu/clima/eu-action/climate-strategies-targets/progress-made-cutting-emissions_en)
- European Commission. (t.y. g). Kyoto 1st Commitment Period (2008-12). [https://ec.europa.eu/clima/eu-action/climate-strategies-targets/progress-made-cutting-emissions/kyoto-1st-commitment-period-2008-12\\_en](https://ec.europa.eu/clima/eu-action/climate-strategies-targets/progress-made-cutting-emissions/kyoto-1st-commitment-period-2008-12_en)
- European Commission. (2019). Communication From The Commission to The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of The Regions The European Green Deal COM(2019) 640 Final. Erişim adresi: [https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC\\_1&format=PDF](https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF)
- European Commission. (2020). Commission Staff Working Document Evaluation of Regulation (EC) No 1005/2009 of The European Parliament and of The Council of 16 September 2009 on Substances that Deplete The Ozone Layer SWD (2019) 407 Final. Erişim adresi: [https://climate.ec.europa.eu/system/files/2020-03/swd\\_2019\\_406\\_en.pdf](https://climate.ec.europa.eu/system/files/2020-03/swd_2019_406_en.pdf)
- European Commission. (2020a). Communication From The Commission to The European Parliament, The Council, The European Economic and social Committee and The Committee of The Regions Chemicals Strategy Sustainability Towards a Toxic-Free Environment COM(2020) 667 Final. Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0667>
- European Commission. (2022). Commission Staff Working Document Impact Assessment Report Accompanying The Document Proposal for A Re-

- gulation of The European Parliament and of The Council on Substances that Deplete The Ozone Layer and Repealing Regulation (EC) No 1005/2009 SWD (2022) 99. Erişim adresi: [https://climate.ec.europa.eu/system/files/2022-04/ods\\_impact\\_assessment\\_en.pdf](https://climate.ec.europa.eu/system/files/2022-04/ods_impact_assessment_en.pdf)
- European Council. (1990). Presidency Conclusions Dublin, 25 and 26 June 1990 SN 60/1/90. Erişim adresi: [https://www.consilium.europa.eu/media/20562/1990\\_june\\_-\\_dublin\\_\\_eng\\_.pdf](https://www.consilium.europa.eu/media/20562/1990_june_-_dublin__eng_.pdf)
- European Council. (2022). Voting System. Erişim adresi: <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/voting-system/qualified-majority/>
- European Investment Bank Group. (2020). EIB Group Climate Bank Roadmap 2021-2025. Erişim adresi: [https://www.eif.org/news\\_centre/publications/eib\\_group\\_climate\\_bank\\_roadmap\\_en.pdf](https://www.eif.org/news_centre/publications/eib_group_climate_bank_roadmap_en.pdf)
- European Parliament. (2023). Environment Policy: General Principles and Basic Framework. Erişim adresi: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/71/environment-policy-general-principles-and-basic-framework>
- Hardin, G. (1968). The Tragedy of the Commons. *Science*, 162(3859), s. 1243-1248.
- IMO. (t.y.). United Nations Convention on The Law of The Sea. Erişim adresi: <https://www.imo.org/en/ourwork/legal/pages/unitednationsconventiononthelawofthesea.aspx>
- Jordan, A., Gravey, V., ve Adelle, C. (2021). EU Environmental Policy: Context, Actors and Policy Dynamics. A. Jordan ve V. Gravey (Ed), *Environmental Policy in the EU: Actors, Institutions and Processes* (s. 1-10) içinde. Birleşik Krallık: Taylor & Francis. <https://doi.org/10.4324/9780429402333>
- Meadows, D. H., Meadows, D. L., Randers, J. ve Behrens, W. W. (1972). *The Limits to Growth*. New York: A Potomac Associates Book.
- Pallemaerts, M. (1998). *Global Competition and EU Environmental Policy Regulation Export of Hazardous Chemicals The EU's External Chemical Safety Policy EUI Working Paper RSC No. 98/3*. İtalya: European University Institute, Robert Schuman Centre.
- United Nations. (t.y.). Conserve and Sustainably Use The Oceans, Seas and Marine Resources for Sustainable Development. Erişim adresi: <https://sdgs.un.org/goals/goal14>
- United Nations Treaty Collection. (2023). Declarations and Reservations. Erişim adresi: [https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg\\_no=XXVII-7-c&chapter=27&clang=\\_en#EndDec](https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XXVII-7-c&chapter=27&clang=_en#EndDec)
- WISE MARINE. (t.y.). State of Europe's Seas. Erişim adresi: <https://water.europa.eu/marine/state-of-europe-seas>